

Orman Alanlarında Daraltma ve Düzce Örneği

Şule BAL YILDIZ¹ M.Nafiz DURU¹

ÖZET

Devlet ormanlarını henüz tam olarak kayıt altına almayı başaramadığından orman alanları tam anlamıyla korunamamaktadır. 1920'den 2005 yılına kadar ormancılıkla ilgili 30'un üzerinde yasa çıkarılmıştır. 6831 sayılı Orman yasası bugüne kadar 20 kez değiştirilmiştir. Yasal düzenlemeler sonucu 500 bin hektara yakın alan orman kadastro komisyonlarınca orman rejimi dışına çıkarılmıştır.

İlk kez 1974 yılında 1744 sayılı yasa ile orman içinde ve kenarında yaşayan halkın toprak sahibi yapılarak kalkındırılması ve orman üzerindeki baskılarının azaltılması amacıyla orman dışına çıkarılan alanlarının değerlendirilmesi öngörülmüştür. Fakat bu öngörü orman köylülerinin sorunlarının çözümünde önemli bir ilerleme gerçekleştirilemezken orman dışına çıkarılan ve 2B olarak adlandırılan arazilerin değerlendirilmesi sürekli tartışma konusu olmuştur.

Bu nedenle bu çalışmanın birinci bölümünde Türkiye ormancılığının gelişimi ve orman alanlarının yasal düzenlemelerle orman dışına çıkarılışı incelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise Türkiye'de ormancılığın yoğun olarak yapıldığı Düzce ilinde kadastro tutanaklarından örnekleme yapılarak 2B alanları ile ilgili veriler toplanmıştır.

Düzce ili genelinde, 2B maddesi uygulamasıyla orman alanlarının yaklaşık %7.5'i orman rejimi dışına çıkarılmıştır. İl genelinde 2B uygulaması sonucu orman alanları dışına çıkarılan alanların yaklaşık %95'i fındıklık, kalan kısmı ise bahçe, kavaklık ve yerleşim yeri olarak kullanılmaktadır. Düzce ilinde 2B uygulamasına konu olan arazileri kullanan kişilerin yaklaşık %85'i halen köyde oturmakta, geri kalanı ise il ve ilçelerde oturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: 2B maddesi, orman, orman kadastrosu, orman köylüsü, Düzce.

ABSTRACT

Since government has not completed the designation of the forestland officially, forestlands can not be adequately protected in Turkey. Since 1920's more than 30 laws were made about forestry. Up to now forestry law 6831 has been changed 20 times. With the legal regulations about 500 000 ha forestlands were converted into other uses by cadastral survey commissions.

When the article 1744 was accepted in 1974, it was considered that welfare of forest villagers will be improved and eventually pressures on forestlands will be decreased. However, poverty problem of the forest villager has not been solved. Besides there has been intensive controversial discussions about these lands named 2B lands. Therefore, in the first part of this study, the evolution of Turkish forestry and conversion of forestlands via legal regulations were investigated. In the second part of the study, data were collected about 2B lands from cadastral survey reports for Duzce province where forestry operations have been done intensively.

With the application of article 2B 7.5 % of the forestland has been converted into other uses in Duzce province. In Duzce province, 95 % of the converted land areas is used for hazelnut farming. The rest is used for garden, poplar plantation and housing purposes. About 85 % of the occupant of the 2B lands resides in the villages.

Keywords: Article 2B, forest, forest cadastral survey, forest villagers, Duzce

¹ Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi, Konuralp, Düzce

1-GİRİŞ

Tarihin ilk zamanlarında ağaçları barınak, yiyecek kaynağı ve yaşam ortamı olarak kullanan insanoğlu her zaman bir şekilde ormana bağımlı olmuştur. Taş aletleri kullanmaya başlamasıyla avlanma yeteneğini arttıran insanoğlunun ormana bağımlılığı göreceli olarak azalırken bu süreçte tarihte ilk kez insan nüfusunda önemli bir artış olmuştur. Daha sonra ateşi kullanmaya başlaması, hayvan kürklerini yiyecek olarak kullanması, ağaçtan barınak yapılmaya başlanması, vb gelişmeler insanların uzun ve soğuk kışlarda yaşamını sürdürmesini sağlamışsa da ormana bağımlılığı tekrar artmaya başlamıştır (Kimmins, 1997).

İnsan nüfusundaki ikinci önemli artış yaklaşık 8.000 yıl önce tarımın gelişmesiyle olmuştur. Tarımdaki bu gelişme aynı zamanda ilk önemli ormansızlaşma döneminin başlangıcıdır. Öncelikle işlenmesi kolay olan hafif topraklar işlenmiş, bu topraklarda verim azalınca yeni orman alanları tarım amaçlı açılmış ve eski yerler terkedilmiştir. Odun kömürünün yakıt olarak kullanılarak bakır ve demirin işlenmesinin keşfi ile birlikte ağaç ve metal pulluklar geliştirilmiş ve hayvanların da gücünden yararlanmayı öğrenen insanoğlu daha ağır ve verimli toprakları işlenmesini öğrenmiştir. Metal testere ve baltaların geliştirilmesi daha verimli orman alanlarının yok edilmesini de beraberinde getirmiştir. Tarımdaki bu gelişmeler sonucu ihtiyaç fazlası üretim oluşmuş bu da ticaretin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Deniz aşırı ticaretin başlamasıyla birlikte ağaçtan arabalar ve gemiler yapılmaya başlanmıştır. Deniz ticaretinin gelişmesi ticaret yollarının korunmasını gerektirdiğinden deniz kuvvetlerine gereksinim ortaya çıkmış ve ömrü 5 ila 8 yıl gibi kısa bir süre olan gemilerden oluşan büyük deniz filolarının sürekli olarak yenilenmesi gerektiğinden ormanlardaki en boylu ve geniş çaplı ağaçlar kesilip tersanelere taşınmıştır. Örneğin Akdeniz havzası ormanları bu kontrolsüz kesimlerin sonucu uzun yıllar tahrip edilmiştir (Thirgood, 1981). Bunun yanında Akdeniz havzasında insanoğlu antik çağdan beri orman alanlarını, otlak, avlak, tarım amaçlı veya odun üretimi yaparak kullanmış ve ormanlar üzerinde bir baskı unsuru olmuştur (Montgolfier, 2005). Günay (2003) Anadolu'nun 4000 yıl öncesine kadar $\frac{3}{4}$ 'ünün ormanla kaplı olduğunu ve 4000 yıldır orman örtüsünün giderek azaldığını belirtmektedir.

Orman alanlarının korunması ve ormandan yararlanmayı belirleyen ilk hukuksal düzenleme 13. ve 14. yüzyılda Almanya ve Fransa'da yapılmıştır. Bu düzenlemeyle; ormanların mülkiyetinin belirlenmesi, köylülerin ormanlardan yararlanma hakları ve ormanlara zarar verici eylemlerin yasaklanması ve suçluların cezalandırılması öngörülmüştür (Tolunay ve Korkmaz, 2005). Feodalizm döneminde ormanlardan herkesin yararlanabilmesini önlemek için ormanların ortak mülkiyetine son verilmiş ve ormanlar feodal yapının kurumları olan krallık, derebeylik, manastır gibi kurumlar arasında paylaşılmış ise de 1789

Fransız ihtilalinden sonra köylülere ormandan yakacak elde etme, meyve toplama ve otlatma gibi haklar verilmiştir.

Anadolu'da ise ormanların uzun yıllar gelişigüzel yararlanmalar nedeniyle tahrip edilmiş olmasına rağmen, korunması, işletilmesi ve geliştirilmesi konularında Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde fazla bir çaba gösterilmemiştir (Günay, 2003). Selçuklularda toprakla birlikte ormanların da mülkiyeti devletin elindedir (Mir'i Toprak Düzeni). Osmanlılarda da toprakların sahipliği yine devlete aittir (Tımar ya da Dirlik toprak düzeni). Askeri hizmet karşılığında toprağı kullanım hakkı verilen sipahinin hiçbir şekilde toprağı satma hakkı yoktur (Günay, 2003).

Ormanların korunması, işletilmesi ve geliştirilmesiyle ilgili olarak Türkiye ormancılığını üç döneme ayırabiliriz: 1- Ormanların devlet adına padişahın mülkü olduğu ve herkes tarafından serbestçe kullanıldığı (*Cibal-i Mubaha*) dönem, 2- Ormanların yakacak ve yapacak odunun karşılandığı, mera olarak kullanıldığı, açma yoluyla tarla elde edildiği ayrıca Osmanlı'nın parasal kaynak ihtiyacının arttığı dönemde bir maddi kaynak olarak görülmeye başlandığı bu nedenle bu kaynağı korumak ve kullanımı düzenlemek amaçlı düzenlemeler çıkardığı 1869 ve 1937 arası dönem (*İltizam ve Taahhüt Devri*). Bu dönemde ormanın maddi olmayan işlevlerine önem verilmemiştir. 3- 1937 yılında çıkarılan 3116 sayılı orman kanunundan sonraki *modern ve teknik ormancılık devri*. Bu kanunla var olan ormanları korumak ve orman alanlarının genişletilmesini sağlamak amaçlanmıştır (Türkiye Ormancılar Derneği, 2005).

Bu gün Türkiye'nin 21 milyon hektara yakın orman varlığı bulunmakta ve kişi başına yaklaşık 3 dönüm orman arazisi düşmekte olup bunun yarısı odun üretimi bakımından verimsizdir. Ormanların tüm dikili gövde hacmi 1.2 milyar m³ olup yıllık artım hektarda yaklaşık 3 m³'dür. Fakat buna rağmen Türkiye'de 2 milyon m³ endüstriyel odun açığı bulunmaktadır (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, 2001).

Orman yasalarımızda ormanların gelecek nesillere devredilmesi için devamlılığın gerekli olduğu benimsenmiştir. Ormanların devamlılığını koruyacak tek otoritenin de devlet görülmesi nedeniyle ormanlarda devlet mülkiyeti ve işletmeciliği kabul edilmiştir (Türkiye Ormancılar Derneği, 2005). Fakat Devlet ormanlarını henüz tam olarak kayıt altına almayı başaramadığından orman alanlarının korunması, genişletilmesi ve yararlanmada süreklilik prensibi tam anlamıyla uygulanamamaktadır.

Cumhuriyet döneminin başlangıcı olan 1920'den 2005 yılına kadar ormancılıkla ilgili 30'un üzerinde yasa çıkarılmıştır. 6831 sayılı Orman yasası bugüne kadar 20 kez değiştirilmiştir (Türkiye Ormancılar Derneği, 2005). Orman alanlarının azalmalarının %56'sı bu yasal düzenlemelerden kaynaklanmıştır. Bugüne kadar bu yasal düzenlemeler sonucu 500 bin hektara yakın alan orman kadastro komisyonlarınca orman rejimi dışına çıkarılmıştır. İlk kez 1974 yılında 1744 sayılı yasa ile orman içinde ve kenarında yaşayan halkın toprak sahibi yapılarak kalkındırılması ve orman üzerindeki baskılarının

azaltılması amacıyla orman dışına çıkarılan alanlarının değerlendirilmesi öngörülmüştür. Aynı konu 1982 Anayasa'sı ve buna paralel olarak 6831 sayılı orman kanununda yapılan değişikliklerle ele alınmıştır. Fakat orman köylülerinin sorunlarının çözümünde önemli bir ilerleme gerçekleştirilemezken orman dışına çıkarılan ve 2B olarak adlandırılan arazilerin değerlendirilmesi sürekli tartışma konusu olmuştur. Önemli bir ekonomik gelir kaynağı görülerek yaklaşık 500 bin hektarı bulan bu alanların kanunun ilk çıkış amacından farklı olarak orman köylüsü olmayan kişilere de satılması için yasal düzenlemeler yapılmış fakat Anayasa mahkemesi tarafından iptal edilmiş veya Cumhurbaşkanı tarafından Meclise geri iade edilmiştir. Sorunun çözümü için Hükümet Anayasanın ilgili maddelerinde değişiklik yapma yollarını aramaktadır.

Bu nedenle bu çalışmanın amacı;

- 1- Orman dışına çıkarma ve orman dışına çıkarılan yerlerin değerlendirilmesiyle ilgili olarak Türkiye ormancılığındaki yasal düzenlemelerin tarihsel gelişimini incelemek,
- 2- Türkiye'de ormancılığın ve ormandan tarla açmacılığın en yoğun yapıldığı yerlerden biri olan Düzce ilinde 2B' ye konu olan yerlerin özelliklerini incelemektir.

2. MATERYAL VE METOT

Çalışmanın birinci bölümünde Türkiye ormancılığının gelişimi ve orman alanlarının yasal düzenlemelerle orman dışına çıkarılışı ile ilgili olarak kaynak taraması yapılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise Türkiye'de ormancılığın yoğun olarak yapıldığı Düzce ilinde kadastro tutanaklarından örnekleme yapılarak 2B alanları ile ilgili veriler toplanmıştır.

2.1. Çalışma Alanı

Batı Karadeniz bölgesinde dağınık bir yerleşime sahip olan Düzce ili yaklaşık 2593 km²'lik bir alana sahip olup il genelinde mahalle, oba ve mezra şeklinde toplam 661 yerleşim yeri bulunmaktadır (Düzce Valiliği, 2006). Düzce ovasındaki yerleşim alanları 11585 ha'lık alan üzerine kurulmuş olup bu alanların yaklaşık %32'si tarıma elverişli alanlardadır (Düzce Tarım Master Planı, 2002). Orman ve fundalık alanlar ilin yüz ölçümünün yaklaşık yarısını kaplamaktadır. Bunun 107123 ha'ı koru ve 14911 ha'ı baltalık ormandır. Düzce ilinde çayır ve mera alanları ilin yüz ölçümünün %3'ünü oluşturmaktadır. Düzce'nin ortalama sıcaklığı 13 °C, ortalama yıllık yağış 840 mm'dir. Yaz aylarında ortalama yağış diğer aylara göre düşüktür. Vejetasyon dönemi Nisan ayında başlamakta ve Ekim sonlarına kadar sürmektedir. Yukarı Sakarya havzasında bulunan Düzce, erozyona yatkınlığı yüksek olan bir bölgedir. Düzce, kayın (*Fagus orientalis*), göknar (*Abies bournmuellerina*), karaçam (*Pinus nigra*) ve sarıçamın (*Pinus sylvestris*) hakim olduğu bir orman vejetasyon yapısına sahiptir. Bolu Orman Bölge Müdürlüğü'nün içinde yer alan

Düzce, Gölyaka, Akcakoca ve Yığılca Orman İşletme Müdürlüğüne bağlı, ormanlardan odun üretimi (tomruk, yakacak vb.) yapılmaktadır. Elmacık Dağı' nda bulunan Pürenli, Kardüz, Odayeri, Torkul, Sinekli, Çiçekli gibi yaylalarda yerel halk, otlatma ve tarım amacıyla orman içi açıklıkları kullanmaktadır. Bunun yanında Düzce ovasına yakın yerlerde orman alanları fındık tarlalarına dönüştürülmüştür. Orman alanlarının %80'inden fazlasında kadastro çalışmaları tamamlanmıştır.

2.2. Sonuçların Analizi ve Değerlendirme Yöntemi

Orman alanları dışına 2B ile çıkarılma işleminin Düzce ilinde uygulanışı ile ilgili olarak Düzce ilinde çalışmalarını halen sürdüren orman kadastro komisyonlarının son 20 yıllık '2/B Madde Uygulama Tutanağı' ndan yararlanılmıştır. Çalışmanın ilin genelini tam olarak kapsamı için, ilde bulunan dört ayrı orman işletme müdürlüğü sınırları içerisinde kalan bölgelere ait tutanaklardan ayrı ayrı örnekleme yapılmıştır. Toplam 340 adet 2/B uygulaması yapılan parsel incelenmiştir. Her tutanakta belirtilen köy, işgal eden şahsın adı ve arazinin mevcut kullanım durumu saptanmıştır. Daha sonra tutanakta belirtilen köyün bağlı olduğu orman işletme şeflikleri ve muhtarlar aracılığı ile tutanakta belirlenen kişilerin köyde mi yoksa şehirde mi oturdukları araştırılmıştır. Elde edilen veriler il genelinde ve ayrı ayrı işletmeler düzeyinde, 2B alanlarının toplam orman alanlarına oranı, bu arazilerin kullanım amaçları ve işgalcilerin köyde mi yoksa şehirde mi oturduğu şeklinde grafiklerle anlatılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Osmanlı Dönemi Ormancılığı

Osmanlılarda 1839 Tanzimat Fermanı'na kadar sarayın ve donanmanın odun ihtiyacını karşılamak amacıyla geçici kanunname, hatt-ı hümayun, fetva, ferman, emir, tebliğ vb.nin dışında ormancılıkla ilgili özel olarak hazırlanmış bir düzenleme bulunmamaktadır. Tersane, tophane, darphane vb. kurumların gereksinimini karşılamak için halkın bazı ormanlardan izinsiz kullanımı yasaklanmıştır. Tanzimat Fermanından sonra Osmanlı, ormandan gelir sağlamak amacıyla bazı düzenlemelere gitmiştir (Özdönmez ve Ark, 1996). 1840'da İstanbul Ticaret Nezareti'ne bağlı "*Ormanların korunması ile gerekli düzenlemeler ve orman ürünlerinden alınacak rüsum*"la ilgili Orman Müdürlüğü kurulmuştur. Daha sonra 1851 yılında ormanların korunması ve yabancılara ağaç kestirilmemesi ile ilgili emir yayınlanmış ve 1858 yılında *Kanunname-i Arazi* adlı orman alanlarının mülkiyetine ilişkin 103 maddelik ilk hukuksal düzenleme ile ormanlar; *Miri ormanlar, Cibal-i Mubaha Ormanları, köy ve kasaba ormanları* olarak ayrılmıştır (Tolunay ve Korkmaz, 2005). 1861 yılında ormancılık idaresi kurulmuş ve 68 maddelik *Orman Nizamnamesi* ile,

üretim esaslarını belirleyen 41 maddelik “*Teknik ve İdari Şartname Lahiyası*” yayınlanmıştır. Bu yasal düzenleme düzensiz ormancılığı sona erdirmesi açısından önemlidir (Tolunay ve Korkmaz, 2005). Orman Nizamnamesi’ ne göre ormanlar mülkiyet bakımından: 1- devlet ormanları, 2-vakıf ormanları, 3-kasaba ve köylere ait baltalıklar ile 4-kişilere ait korular olarak ayrılmıştır (Özdönmez ve Ark., 1996). Osmanlının son dönemleri olan 1839 ile 1923 arası ormanların özel girişimciler eliyle uzun süreli işletildiği dönem olmuştur.

3.2. Cumhuriyet Dönemi Ormancılığı

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında halkın ihtiyaçlarını karşılamak ve ormandan yararlanmayı düzenlemek amacıyla 1920 yılında 9 maddeden oluşan 39 sayılı *Baltalık Kanunu* çıkarılmıştır. Bu kanuna göre, odunculuk, kömürcülük ve kerestecilikle uğraşan veya verimli ormanlara en çok 20 km mesafede olan köylere hane başına 16.5 dönüm köy adına baltalık kaydedilerek verilmiştir. Fakat dört yıl gibi kısa bir süre içinde bu ormanların tahrip edilmesi sonucu 1924 yılında çıkarılan 484 sayılı yasa ile baltalık kanunu kaldırılmış ve “*devlet ormanlarından köylülerin intifa hakkına ilişkin*” düzenleme getirilmiştir. Yine aynı yıl 504 sayılı yasa ile “*Türkiye’de mevcut bilimum ormanların fenni usûl-ü idare ve işletilmeleri*” ile ilgili düzenlemeler getirilerek, ilk kez ormanların işletme planlarına göre işletileceği esası benimsenmiştir. 1925’te verimsiz çalılık ve kızılâğaçlıklarla kaplı yamaç arazileri temizlenerek çay üretilmesini ve arazi sahiplerine tapu verilmesini öngören 407 sayılı yasa, 1929’da da *Yabancı Ağaçların Aşılınması Kanunu* kabul edilmiştir.

1937 yılında Türkiye ormancılığında önemli bir adım olan ormanların devlet eliyle işletilmesini öngören 135 maddeden oluşan *3116 sayılı Orman Kanunu* çıkarılmıştır. 3116 sayılı yasanın 21. maddesinde yılda 250 bin hektarlık kadastro çalışması yapılarak on yıl içerisinde orman sınırlarının belirlenmesi işleminin bitirilmesi öngörülmüştür. Fakat çözüm o kadar da kolay olmamıştır. İlk olarak 1938’de 3116 sayılı kanunun uygulamalarında orman civarında oturan köylülere zorluklar getirdiği gerekçesiyle adı geçen kanunun bazı maddelerini değiştiren 3444 sayılı yasa çıkarılmıştır. Yine 1938 yılında yakacak odun kullanımını azaltmak ve kömürcülüğü geliştirmek amaçlı 3473 sayılı “*Mahlukat Kanunu*” ve 1939 yılında da odun üretimi bakımından verimsiz sahaların ekonomiye katkısını arttırmak amacıyla 3573 sayılı “*Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Kanunu*” çıkartılmıştır. 1940 yılında 407 sayılı *Çay Kanunu* 3788 sayılı yasa ile yeniden düzenlenmiştir. Bütün bu yasal düzenlemeler orman sınırlarının belirlenmesi işlemini aksattığından 1945 yılında *4785 sayılı yasa* ile gerçek, tüzel ve özel kişilere ait ormanlar bedelleri ödenerek kamulaştırılmıştır. 4785 sayılı yasa ile devletleştirilen özel orman alanı toplamı vakıf, köy, belediye ve özel idare vb. kamu tüzel kişiliklerine ait ormanlar da dahil 274 000 hektardır (Türkiye ormanlarının % 1’i). Bu alanların 205 000 hektarı 156 kişindir (Türkiye

Ormancılar Derneği, 1994). Fakat bu kamulaştırma konusu çok partili geçiş döneminde muhalefet partisi tarafından olumsuz bir şekilde işlenerek halk bu konuda yanlış yönlendirilmiş ve 1945-46 yıllarında 2299 adet kasıtlı yangın çıkarılarak kamulaştırılan alanların 1.5 katı orman alanı yanmıştır (Günay, 2003).

Bunun üzerine 1950 yılında 5653 sayılı yasa çıkarılmıştır. Bu yasaya göre 3116 sayılı yasanın ormanı tanımlayan 1. maddesine “d” ve “e” fıkraları eklenerek kültür arazisi, mera ve orman sayılmayan yerlerle çevrili olan, devlet ormanlarından ayrı bulunan, gerçek, köy ve belediye tüzel kişiliklerine ait olup da 4785 sayılı yasa ile devletleştirilen ormanların iadesi kabul edilmiştir. Ayrıca 1950 yılında Demokrat Partinin iktidara gelmesiyle birlikte 8 yılda orman suçları ile ilgili 4 af çıkarılmıştır.

Çok partili döneme geçiş aşamasında nüfusunun %80'i köylü olan Anadolu'da orman suçlarının sık sık affedilmesi önemli miktarda oy getirisi sağlarken diğer taraftan orman alanlarına tecavüzü de artırmıştır. Fakat bu dönemde orman alanlarına tecavüzün nedeni sadece orman affi değildir. Ülkede uygulanmak istenen ekonomik politikalar da orman alanlarının daralmasına neden olmuştur. Avcıoğlu (1979)'a göre Marshall yardımıyla Türkiye'den beklenen tarıma önem vermesi ve Avrupa'nın gıda ve hammadde deposu haline gelmesiydi. 1950'de iktidara taşınan Demokrat Parti'nin de görevi bu amacı gerçekleştirmektir. Önceleri sanayide gelişmiş ülkelerin Türkiye'nin sanayisinin ilerlemesini istemediğini ve hammadde satıcısı olarak kalmasını yeğlediklerini söyleyen Celal Bayar 1950'deki meclisi açış konuşmasında ise önceliğin tarıma verilmesi gerektiğini şiddetle vurgulamıştır (Avcıoğlu, 1979). Kendisi de geniş toprak sahibi olan Menderes'te tarımın tarım dışı sektörler tarafından sömürüldüğünü ve tarıma öncelik verilmesi gerektiğini sürekli olarak vurgulamıştır (Avcıoğlu, 1979).

Demokrat Parti'nin tarım alanında uyguladığı ilk politika traktör sayısının artırılması, Ziraat Bankası kredilerinin genişletilmesi ve ürün taban fiyatlarının yükseltilmesi olmuştur. Marshall yardımıyla sağlanan traktörler çiftçiye kredi ile dağıtılmıştır. 1936 yılında 961, 1948 de 1750 olan traktör sayısı 1955 yılında 40 000'i aşmıştır. 1940'ta toplam zirai kredi 50 milyon lirayı ancak bulurken 1953'te 1 milyarı 1957'de ise 2 milyarı aşmıştır. Ayrıca krediler ucuzlatılmış ve ürün fiyatları artırılmıştır. Örneğin, 1951-55 arası pancar fiyatı %23 pamuk fiyatı ise %50 arttırılmıştır.

Traktör ve biçer-döver gibi makinelerin gelmesiyle 1928 yılında 6.5 milyon hektar olan ekilebilen arazi miktarı 1950'de 14 milyon, 1956 da ise 22 milyon hektarı aşmıştır. Ekili alan miktarının artması beraberinde mera alanlarının azalmasını da getirmiştir. 1928 yılında 46 milyon hektar olan mera arazisi 1958'de 38 milyon ve 1960'ta 29 milyona düşmüştür. Dünya Bankasının raporuna göre tarımdaki bu gelişmelerden 2.5 milyonu bulan küçük çiftçi yararlanamamış ancak 25 000 (%1) çiftçi yararlanabilmiştir. Makineleşme, arazinin az sayıda büyük çiftçinin elinde daha da yoğunlaşmasına

neden olmuştur. 1952 yılındaki veriler Çukurova'daki arazilerin 2/3'ünün ailelerin %7'sinin elinde olduğunu göstermektedir. Traktörün gelmesiyle büyük toprak sahipleri; 1- ortakçı ve kiracıya son vererek, 2- daha önce boş kalan araziye ekerek, 3- kirayla dışarıdan arazi tutarak, 4- toprak satın alarak, 5- devlet merasına tecavüz ederek ettikleri arazi miktarını genişletmişlerdir (Avcıoğlu, 1979). Böylece 1948-1959 yılları arasında tahrip edilen mera alanı miktarı 100 milyon dönümü bulmuştur.

Büyük çiftçiler meraları tahrip ederken eskiden büyük çiftçilerin arazilerini ortakçı, yarıcı, maraba, kiracı vb. olarak işleyen ve tarımın makineleşmesi sonucu bu kurumların ortadan kaldırılması ile ovadan atılan topraksız köylü veya küçük çiftçiler de orman tahribine başlamışlardır. Sayıları 4 milyon 126 bini bulan tarımla uğraşan ailelerin üçte birinin (1 milyon 168 bin) hiç toprağı bulunmamakta, kalan kısmın büyük bir miktarın da ancak kendilerini besleyecek kadar arazileri bulunmaktadır (Avcıoğlu, 1979). Bu nedenle, orman içi ve kenarındaki köylerde işsiz kalan köylü ilkel araç ve hayvanlarıyla kontrol eksikliğinden de yararlanarak 3 milyon dönümün üzerinde açma sahası elde etmiştir. Böylece makineleşme sonucu ovada kaybettiği araziye kısmen ormandan kazanmıştır.

1956 yılında çıkarılan 6831 sayılı orman yasasının 2. maddesi tarım amaçlı açılmış alanların orman dışına çıkarılabilmesi olanağını vermiştir. Bakanlar kuruluna yetki veren bu maddeye dayanılarak 1956-60 arası dönemde 1.9 milyon ha orman arazisi orman rejimi dışına çıkarılmıştır. 1960 askeri yönetimi ormanların bu tahribini önlemek istemiş ve hazırlanan anayasada da bu konu ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. 1961 Anayasası'nın 131. maddesinde "...ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme izin verilemez. Ormanların tahribine yol açan siyasi propaganda yapılamaz. Özellikle orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz..." denilerek orman alanları korunmaya çalışılmıştır.

3.3. 2B ve Orman Dışına Çıkarma

Bugüne kadar (2005) ormancılıkla ilgili 30'un üzerinde yasa çıkarılmış ve bu yasalar genel olarak ormanların aleyhine olmuştur. Türkiye'de orman niteliğini kaybeden alanların, orman dışına çıkarılması ve satılmasına ilk izin veren yasa 1937 yılında çıkarılan 3116 sayılı orman yasasıdır. Buna rağmen 1956 yılına kadar böyle bir uygulamaya gidildiğine dair bir veri bulunmamaktadır (Ayanoglu, 2005). 1950 yılında Demokrat Partinin iktidara gelmesinden sonra yönetimde kaldığı on sene içinde 3116 sayılı kanun altı kere değiştirilmiş ve sonuçta 6831 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir. Bu dönemde yaklaşık iki yılda birde orman affi çıkarılmıştır (Selçuk, 2005). 1950 yılında 5633 sayılı kanunla orman tanımı daraltılarak koruma ormanı özelliği taşımayan funda ve makilik alanlar orman kapsamından çıkarılmış ve bu alanların ayrılması gerektiği belirtilmiştir. Buna dayanarak 1950-56 yılları arasında 500

bin ha orman alanı orman sınırları dışına çıkarılmıştır. 31.08.1956 tarihinde yürürlüğe giren 6831 sayılı orman kanununun 2. maddesi de orman niteliğini kaybeden alanın orman dışına çıkarılmasına izin vermiştir. Teknik anlamda ilk 2. madde uygulaması da bu yasayla başlamıştır. 1956-1960 yılları arasında makiye ayrılan ve orman niteliğini kaybettiği için orman dışına çıkarılan alan yaklaşık 200.000 ha dır. Fakat 1960 askeri yönetiminde sonra bu çalışmalar daraltılacaktır. 1950-60 yılları arasında orman suçları için ortalama 2 yılda bir af çıkarılması ve orman alanlarının özel yasalar çıkarılarak dağıtılması sonucu 1961 Anayasasına orman alanlarının daraltılmasını önleyen 131. madde konmuştur.

Fakat orman içi yerleşimlerin yarattığı sıkıntı ve orman köylüsünün topraklandırılması amacıyla 1970 yılında 1255 sayılı kanunla 1961 Anayasası'nın 131. maddesine bir fıkra eklenerek, Anayasanın yürürlüğe girdiği 15.10.1961 tarihinden önce orman niteliğini kaybeden tarım alanı veya yerleşim alanı haline dönüşen veya tarımda kullanılmasında yarar görülen yerlerin orman sınırları dışına çıkarılmasına izin verilmiştir. Anayasada yapılan bu değişikliğe paralel olarak 1973 yılında 6831 sayılı yasanın 2. maddesi "*Orman sınırları dışına çıkarılacak yerler*" ile ilgili 1744 sayılı yasa ile değiştirilmiştir (Atbaşoğlu, 2005). 1973 tarihli 1744 sayılı yasanın 2. maddesinde 15.10.1961 gününden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden; a-su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık gibi çeşitli tarım alanlarında ve hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan yerler ile otlak, kışlak ve yaylak haline gelmiş yerler, b- Şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim sahalarının, orman sınırları dışına çıkarılması ve orman dışına çıkarılan taşınmazlardan tapulu olanların dışındakilerin hazine adına kaydedilmesi öngörülmüştür (Atbaşoğlu, 2005).

Orman dışına çıkarma 1982 anayasasının 169. ve 170. maddelerinde de yer almıştır. 1982 Anayasasının 169. maddesinin 4. fıkrasına göre; orman olarak korunmasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanına dönüştürülmesinde kesin yarar görülen yerler ile 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının bulunduğu yerler dışında orman sınırlarında daraltma yapılamayacağı öngörülmüştür. Bu anayasada orman olarak korunmasında kesin olarak yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar bulunan orman alanları orman dışına çıkarılırken herhangi bir tarihte orman niteliğini kaybetme şartı aranmayıp bu tür alanların her zaman orman dışına çıkarılabilme şansı vardır (Ayanoğlu, 2005). Bu tür alanlar özellikle Akdeniz kıyılarında henüz işgal edilmemiş funda ve makilikler biçiminde vardır. Sözü edilen ve ormandan beklenen yarar sadece odun üretimi bakımından verimli orman olarak anlaşılmış, biyolojik çeşitlilik ve benzeri

özelliklerden bahsedilmemiştir. Ayrıca yasa 31.12.1981 tarihinden önce orman niteliği kaybettirilmiş tarım ve yerleşim alanlarına dönüşmüş veya dönüşmesinde yarar görülen alanları da orman dışına çıkarmaktadır. 1982 anayasasındaki bu düzenlemelere paralel olarak orman dışına çıkarılacak olan alanlar 1983 yılında çıkarılan ve 6831 sayılı kanunun 2. maddesini değiştiren 2896 sayılı yasa ile biraz daha açılarak A ve B fıkraları olarak ikiye ayrılmıştır. A fıkrası yerinde kalkındırılması mümkün olmayan orman köylerinin topluca veya kısmen nakliyle ilgili orman rejimi dışına çıkarmayı, B fıkrası ise, bilim ve fen bakımından orman olarak korunmasında yarar görülmeyen, su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan (bu son iki ölçüt 1986 yılında 3302 sayılı yasa ile kaldırılmıştır), tarım ve hayvancılıkta kullanılmasında kesin yarar görülen, ayrıca şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim alanlarının orman sınırlarının dışına çıkarılmasını öngörmüştür. Orman alanlarının daraltılması, bu alanların kullanıcılarına satılması anlamına gelen 2B uygulaması aslında 1973 yılında çıkarılan 1744 sayılı yasa ile başlamış ise de “2B” söylemi 1983 yılında çıkarılan 2896 sayılı yasanın çıkarılmasıyla başlamıştır.

1982 Anayasasının 170. maddesi ile, ormanlar içinde veya bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması ve ormanların bütünlüğünün korunması bakımından, ormanların gözetilmesi ve işletilmesinde devletle halkın işbirliği yapması amaçlanmıştır. Bunun sağlanması için de, 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi; bilim ve fen bakımından korunmasında yarar görülmeyen yerlerin belirlenmesi ve orman sınırları dışına çıkarılması; orman içi köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için devlet eliyle anılan yerlerin kalkındırılarak bu halkın yararlanmasına sunulmasının kanunla düzenlenmesi öngörülmüştür.

Anayasanın 170. maddesinin öngördüğü doğrultuda 17.10.1983 tarihinde 2924 sayılı “*orman köylülerinin kalkınmalarının desteklenmesi hakkında kanun*” yürürlüğe konulmuştur. 2924 sayılı kanun; orman olarak korunmasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanına dönüştürülmesinde kesin yarar olan, otlak, kışlak, yaylak gibi yerleri, tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık gibi çeşitli tarım alanlarını, şehir, kasaba, köy yapılarının toplu bulunduğu yerleşim sahalarını kapsamaktadır. Belediye ve mücavir alan içinde kalan yerleşim alanına dönüşmüş yerlerin 2805 sayılı kanunla satılacağı ancak belediyelerce tespit edilen arsa paylarının imar fonu yerine orman köylülerini kalkındırma fonuna yatırılacağı ve Orman Bakanlığı'nın bu nitelikteki yerlerin tespit, tefrik ve tescil işlemlerini öncelikli yaptırmak ve 2 yıl içinde tamamlamak zorunda olduğu 13. maddeyle düzenlenmiştir. 2924 sayılı yasanın 2. maddesi orman dışına çıkarılan arazilerin kullanan kişilere rayiç bedelle satılacağını benimsemiştir.

Daha sonra 3302 sayılı yasayla orman dışına çıkarılacak yerler tekrar düzenlenmiştir. Böylece 3302 sayılı yasanın 2. maddesine göre, orman sayılan

yerlerden: A- Öncelikle orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen yerleştirilmesi maksadı ile orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen aksine tarım alanına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen halen orman rejimi içinde bulunan funda ve makilerle örtülü yerlerden tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler, B- 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden; tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık gibi çeşitli tarım alanları veya otlak, kışlak, yaylak gibi hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim alanları orman sınırları dışına çıkartılır. Orman sınırları dışına çıkartılan bu yerlerin devlete ait ise hazine adına, hükmü şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ise bu müesseseler adına, hususi orman ise sahipleri adına orman sınırları dışına çıkartılacağı öngörülmüştür (Atbaşoğlu, 2005). Bu yasalara dayanılarak 1974 yılından 2005 yılına kadar da 473 bin ha alan orman sınırları dışına çıkarılmıştır (Ayanoglu, 2005). Orman dışına çıkarılan bu arazilerin değerlendirilmesi yasanın amaçlarına uygun biçimde yapılamamıştır (Ayanoglu, 2005).

Orman sınırları dışına çıkartılacak yerler belirlendikten sonra bu yerlerin satışı ile ilgili olarak 2924 sayılı yasa 1991 tarihinde 3763 sayılı yasanın 2. maddesiyle genişletilmiş ve 3402 sayılı kadastro kanunuyla sözü edilen yerlerin kadastronun öncelikli yapılması öngörülmüştür. Yapılan düzenleme ile kadastro sırasında hazine adına tespit edilen yerler sulak araziler için 40 ve kuru tarım alanları için 100 dönümü geçmemek şartıyla kadastro tutanaklarında beyan olunan kişilere satılması hedeflenmiştir. Bunun için kadastro çalışmaları sırasında kullanan kişilerin adlarının kadastro tutanağının beyanlar hanesinde gösterilmesi, bu tespitlerin kesinleşmesinden sonra beyanda belirtilen kişilere Orman Bakanlığı'nca arazi kullanma belgesinin verilmesi, tespitlerin hazine adına kesinleştiği tarihten itibaren en geç 1 ay içinde kadastro müdürlüklerinin bu yerleri ve tutanakta bu yerleri kullandığı beyan olunan kişileri Orman Bakanlığı'na bildirmesi, bu yerlerin rayiç bedellerinin de en geç 2 yıl içinde Orman Bakanlığı'nca belirlenerek bedeli karşılığı kadastro tutanaklarında bu yerleri kullandığı beyan edilen kişilere satılması öngörülmüştür.

Anayasa mahkemesi 30.03.1993 tarihli kararı ile 170. madde gereğince orman dışına çıkarılan alanların imar ve ihya edilerek öncelikle orman köylülerine tahsisinin gerektiği, orman köylüsüne bile satışın mümkün olmadığı, fakat 2924 sayılı kanunun 3763 sayılı yasa ile değişik 11. maddesinde bu alanları kullanan kişilere orman köylüsü olup olmadıkları gözetilmeden satışının öngörüldüğü gerekçesi ile 3763 sayılı kanunun iptaline karar vermiştir. Bunun üzerine 30.10.1995 tarihinde 4127 sayılı yasa ile 2924 sayılı yasa yeniden değiştirilmiştir. 4127 sayılı yasa ile 2924 sayılı yasada; 1- Kadastro çalışmaları sonucunda belirlenen işgalcilerin gerçek hak sahibi olup olmadıkları konusunun Orman Bakanlığı'nca belirleneceği, 2- Hak sahiplerinin bu hükümlerden yararlandırılmasında 3083 sayılı kanunda yer alan sulu toprakta

40, kuru toprakta 100 dönümlük sınırlamaya uyulacağı, 3- orman köyü nüfusuna kayıtlı olan ve 4127 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği 04.10.1995 tarihinden önce en az 5 yıl süreyle o yerde ikamet etmiş olanların hak sahibi olacağı, 4- Rayiç bedelin hak sahibi olanlara tebliği tarihinden itibaren bir yıl içinde satın alınmaması durumunda ihale ile diğer hak sahiplerine satılacağı, 5- 31.12.1981 tarihinden itibaren orman köyü nüfusuna kayıtlı olanların da hak sahibi sayılacağı, 6- köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim alanlarındaki işgalcilerin de hak sahibi sayılabilmeleri için o köy nüfusuna kayıtlı olmaları ve 04.10.1995 tarihinden itibaren geriye doğru en az 5 yıl o yerde ikamet etmiş olmaları gerektiği şeklinde değişiklikler yapılmış ve 31.07.1997 tarihinde “*orman köylülerinin kalkınmalarının desteklenmesi hakkında*” yasa olarak uygulanmaya başlanmıştır.

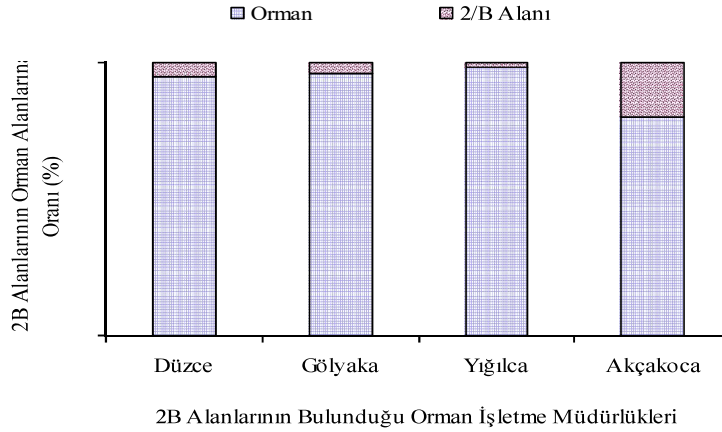
Ayanoğlu (2005)’e göre bu uygulamalar sırasında; 1- arazi rantının çok yüksek olduğu bölgelerde takdir komisyonları taşınmazlara çok düşük değerler biçmişler, 2- 2B arazilerinin ayrılmasında orman dışına çıkarılmayan alanlar da zaman zaman 2B olarak parsellenmiştir, 3- itiraz hakkını kaybettiği için tapulu malını kaybedenlerle arazi elde etmek için orman örtüsünü yok edenler bir tutulmuş ve hatta suç işleyenler ödüllendirilmiştir.

2924 sayılı yasanın 2A maddesi orman olarak korunmasında kesin olarak yarar görülmeyen aksine tarımda kullanılmasında kesin yarar görülen yerlerin orman içinden göçürülecek olanlara geliştirip iyileştirerek tahsis edilmesini öngörmüş, devrini ve amaç dışında kullanılmasını yasaklamıştır. Fakat 2B ile orman dışına çıkarılan yerler için aynı yasaklama getirilmediğinden vatandaşlar tarafından kullanım hakkını devir veya satış vaadi sözleşmeleri ile bu alanlar el değiştirmiştir. Böylece önemli miktarda orman alanının yasaya aykırı olarak orman alanı dışına çıkarıldığı belirlenmiş olduğundan, uygulama bakanlıkça durdurulmuştur. Bunun üzerine 29.06.2001 tarihinde 4706 sayılı “*hazineye ait taşınmaz malların değerlendirilmesi...*” yasası yürürlüğe konmuştur. 4706 sayılı yasanın 3. maddesinin 1. fıkrası ile hazine adına orman sınırı dışına çıkarılan yerlerde yapılacak uygulamalar 2924 sayılı kanun kapsamından çıkarılmış ve tüm yetkiler Maliye Bakanlığı’na devredilmiştir. Bu yerler rayiç bedeli üzerinden köylerde öncelikli kullanıcısı orman köylüsüne, belediye ve mücavir alan sınırları içinde kullanıcılarına doğrudan satılabileceği gibi aynı amaçla harca esas metrekare birim değeri üzerinden ilgili belediyelere ve arsa ofisi genel müdürlüğüne devredilebilir şeklinde düzenleme getirmiştir. 4706 sayılı yasa ile yapılan düzenlemeler Anayasa Mahkemesi’nce, orman köylüsüne dahi satışın mümkün olmadığı ancak tahsisin söz konusu olduğu gerekçesiyle 23.01.2002 tarihinde iptal edilmiştir. Sorunu aşmak için 59. hükümet Anayasanın ilgili maddelerinde değişiklik yapmak amacıyla 4841 sayılı yasayı meclisten geçirmiş ancak Cumhurbaşkanı tarafından Anayasaya aykırı bulunarak meclise geri gönderilmiştir. Bunun üzerine hükümet kamuoyu eleştirilerini de göz önünde bulundurarak kapsamı daraltıp 4960 sayılı yasa olarak tekrar meclisten geçirmiştir. Fakat bu yasa ile suçluların ödüllendirileceği

ve orman açma ve işgal suçlarının özendirileceği gerekçesiyle Cumhurbaşkanınca onaylanmamıştır (Ayanoğlu, 2005).

3.4. 2B ve Düzce'de Uygulanışı

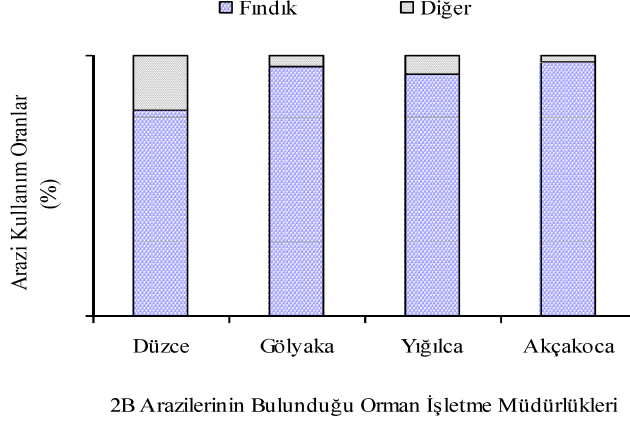
Düzce ili genelinde orman kadastrosu geçmiş yaklaşık 120 bin hektarlık sahadan elde edilen verilere göre, 2B maddesi uygulamasıyla orman alanlarının yaklaşık %7.5'i orman rejimi dışına çıkarılmıştır. İlde bulunan 4 işletme müdürlüğü sınırlarındaki sahalara ayrı ayrı incelendiğinde bu oran Düzce orman işletme müdürlüğü sınırları içerisinde kalan sahalarda yaklaşık %5.5 tir. Gölyaka orman işletme müdürlüğü sınırları içerisinde kalan sahalarda 2B nin orman alanlarına oranı yaklaşık %4.5 tir. Düzce ili genelinde 2B alanlarının orman alanlarına oranı en küçük (%1.7) olan bölge Yığılca orman işletme müdürlüğü sınırlarında kalmaktadır. 2/B maddesi uygulaması sonucu orman alanı dışına çıkarılan sahalara toplam orman alanına oranının en yüksek olduğu bölge (%25) ise Akçakoca Orman İşletme Müdürlüğü sınırları içerisinde yer almaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Orman İşletme Müdürlükleri sınırları içerisinde bulunan sahalarda 2B alanlarının orman alanlarına oranları.

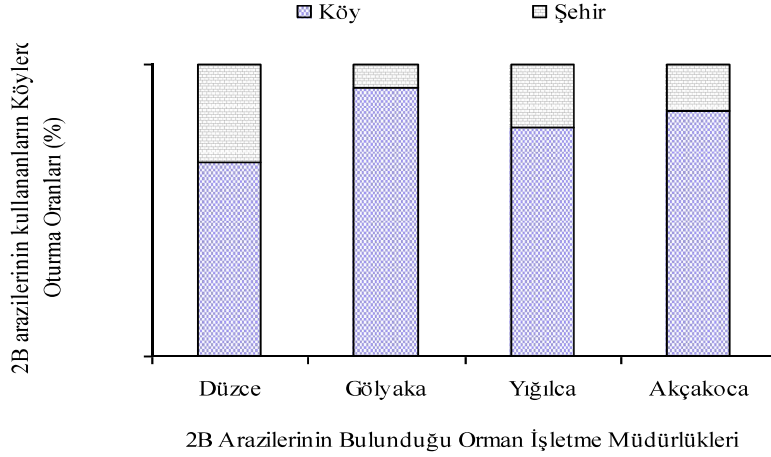
İl genelinde 2B uygulaması sonucu orman alanları dışına çıkarılan alanların yaklaşık %95'i fındıklık kalan kısmı ise bahçe, kavaklık ve yerleşim yeri olarak kullanılmaktadır. Düzce Orman İşletme Müdürlüğü sınırları içerisinde kalan alanlarda 2B uygulamasıyla orman dışına çıkarılan arazilerin yaklaşık %80'i fındıklık kalan kısmı ise yerleşim yeri tarla vb. amaçlı kullanılmaktadır. Gölyaka Orman İşletme Müdürlüğü sınırları içerisinde kalan alanlarda ise 2B arazilerinin yaklaşık %96'sı fındıklık kalan kısmı ise diğer tarım amaçlı kullanılmaktadır. Yığılca Orman İşletme Müdürlüğü sınırları içerisinde kalan alanlarda da 2B alanlarının benzer şekilde yaklaşık %93'ü

fındıklık kalan kısmı ise tarla ve bahçe amaçlı kullanılmaktadır. Akçakoca Orman İşletme Müdürlüğü sınırları içerisinde kalan 2B alanlarındaki fındık bahçesinin diğer kullanım şekillerine oranı daha da fazladır (%97) (Şekil 2).

Şekil 2. Orman İşletme Müdürlükleri sınırları içerisinde bulunan 2B alanlarının kullanım oranları.

Düzce ili genelinde 2B uygulamasına konu olan arazileri kullanan kişilerin yaklaşık %85'i halen köyde oturmakta, geri kalanı ise il ve ilçelerde oturmaktadır. Düzce Orman İşletme Müdürlüğü Sınırları içerisinde 2B uygulamasına konu olan arazileri işgal etmiş kişilerin yaklaşık %66'sı halen köyde oturmakta, geri kalanı ise il ve ilçelerde oturmaktadır. Gölyaka Orman İşletme Müdürlüğü Sınırları içerisinde 2B uygulamasına konu olan arazileri işgal etmiş kişilerin ise yaklaşık %92'si halen köyde oturmakta, geri kalanı ise il ve ilçelerde oturmaktadır. Yığılca Orman İşletme Müdürlüğü Sınırları içerisinde 2B uygulamasına konu olan arazileri işgal etmiş kişilerin ise yaklaşık %79'u halen köyde oturmakta, geri kalanı ise il ve ilçelerde oturmaktadır. Akçakoca Orman İşletme Müdürlüğü Sınırları içerisinde 2B uygulamasına konu olan arazileri işgal etmiş kişilerin ise yaklaşık %74'ü halen köyde oturmakta, geri kalanı ise il ve ilçelerde oturmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3. Orman İşletme Müdürlükleri sınırları içerisinde 2B uygulamasıyla orman dışına çıkarılan arazileri kullananların köyle ilişkileri.

4. TARTIŞMA

4.1. Türkiye Genelindeki Uygulama

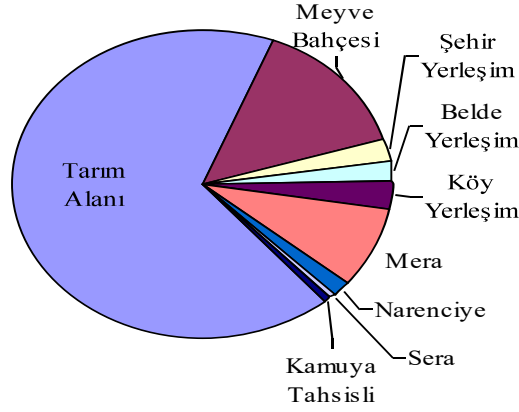
1937’de çıkarılan 3116 sayılı yasanın 21. maddesinde orman kadastrounun yılda 250 bin hektarlık kadastro çalışması yapılarak on yıl içerisinde bitirilmesi öngörülmüştür. Fakat mülkiyet uyumsuzluğu ve halkın geleneksel sahiplenmelerle arazileri bırakmak istememeleri çalışmalarda sorunlar yaratmıştır. Bunun üzerine 1945 yılında 4785 sayılı yasa ile karşılaşılan sorunları gidermek için orman alanlarının tümüyle devletleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Her ağaç topluluğu olan arazi yasal olarak devlet ormanı kapsamına girdiğinden orman ağacı halk tarafından mülkiyetini tehdit eden bir unsur olarak görülmüş ve arazisinde ve etrafında ağaç büyümesine izin vermemiştir.

Günay (2005)’in iddia ettiğine göre devlet, ormanlarını kayıt altına almayı kasıtlı olarak engellemiştir. 1950’ye kadar ortalama 25 kadastro komisyonu yılda 200-250 bin ha alanda sınırlandırma yaparken 1951 yılında komisyon sayısı 6’ya kadar düşürülünce yıllık sınırlandırılması yapılan alan da sonuç olarak yılda 20 bin hektarlara kadar düşmüştür. İlk kadastro çalışmasının başlamasından sonra aradan yaklaşık 70 yıl geçmesine rağmen ormanların ancak $\frac{3}{4}$ ’ünün (15037029 ha) kadastro işlemleri tamamlanabilmiştir (Atasoy ve Bıyık, 2005). Bu çalışmalarda da teknik yetersizlikten dolayı kadastro yapılan alanların ancak $\frac{1}{3}$ ’e yakın kısmı tapuya tescil ettirilebilmiştir (Ayaz ve Gümüş, 2005; Atasoy ve Bıyık, 2005). Orman kadastro yapılmış yerlerde de sorunlar bitmemektedir. Köse (2005)’in belirttiğine göre; 1- Kadastro komisyon haritalarının ve tutanaklarının uyumlu olmaması, 2- Kadastro haritalarının

araziye uygulanabilirliğinin zor olması, 3- Diğer haritalarla kadastro haritalarının arasındaki uyumsuzluklar, 4- Ormancı dışındaki kadastro komisyonlarındaki diğer kişilere de 3402 sayılı yasa ile orman niteliğini belirleme yetkisinin verilmiş olması vb. nedenlerden dolayı kadastro işlemleri çok yavaş yürümektedir. Orman dışına çıkartılan yerlerin kadastrosu Ork y' n isteği üzerine 2924/4127 sayılı yasalara göre Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Türkiye'de mülkiyet belirlemesi orman ve mera kadastrolarının 3 farklı kanun tarafından yapılması ve üretilen haritaların farklı ölçeklerde olması kadastro çalışmalarının hızlı bir şekilde yapılmasını engellemektedir (Atasoy ve Bıyık, 2005). Ayrıca Orman kanununda sıkıca yapılan değişiklikler sonucu kadastrosu yapılmış alanlara çalışma yapmak üzere tekrar tekrar gidilmesi Türkiye genelindeki çalışmaları da aksatmıştır. Kadastro işlemleri bu kadar yavaş yürürken 6831 sayılı yasanın 1. maddesinin "j" fıkrasında belirtilen funda ve makiliklerle örtülü alanların orman dışına maki belirleme komisyonlarınca çıkarılmaları için yoğun çaba gösterilmiş, sadece 1958 yılında 84 500 ha, 1960-61 askeri döneminde bile yaklaşık 200 bin ha'lık makilik alan orman dışına çıkarılmıştır.

Orman kadastro işlemleri tamamlandığı zaman yaklaşık 500 bin ha orman alanının orman rejimi dışına çıkarılacağı öngörülmektedir. Bunun yaklaşık 100 ha'nın otlak, kışlak, yaylak vb. arazilerden oluştuğu, bunların mera statülerinin değiştirilemeyeceği de belirtilmektedir. 59. hükümet, yaklaşık 450 bin hektarlık alanı kaplayan bu arazilerin üzerinde, su, doğalgaz, elektrik gibi alt yapısı, devlet tarafından sağlanmış bulunan 400 bin civarında yapı yer aldığını, orman vasfını kaybetmiş olan bu arazilerin orman köylüsü olmayan kişi ve kuruluşların işgali altında olduğunu, yasal boşluk sebebiyle işgalci durumunda bulunan kişi ve kurumların devlete hiçbir katkı sağlamadan bu arazileri kullanmaya devam ettiklerini, bu arazilerin yeniden ormana dönüştürülmesinin "bilim ve fen açısından" mümkün olmadığını, mevcut durumun sürmesinin, devleti önemli bir mali kayba maruz bırakacağı ve ayrıca benzer yönelişleri teşvik anlamına geleceğini, bu arazilerin satışının yaklaşık 25 milyar dolarlık tahmini tutarıyla, önemli bir ekonomik gelir sağlayacağı iddia etmektedir ve bu konuda yasal düzenlemeler üzerinde çalışmaktadır (T.C.  evre ve Orman Bakanlığı, 2006).

Hükümet tarafından bu arazilerin satışında metrekaresi 5\$'dan yaklaşık 25 milyar \$ gelir elde edileceği iddia edilmesine karşın Günay (2005) bu rakamın 3 milyon doları bulmayacağı belirtmiştir. Ayrıca 2B uygulamaları sonucu orman dışına çıkarılan yerlerin %70'ine yakın kısmı rayiç bedeli düşük olan kırsaldaki tarım alanıdır. Rayiç bedeli yüksek olan yerleşim yerlerindeki 2B'lik araziler ise toplam 2B'lik alanların %6'dır. Bunun da 9 bin hektarı Şehir, 7 bin hektarı belde ve 11 bin hektarı da köy yerleşim alanıdır (Ayanoğlu, 2005) (Şekil 4).

Şekil 4. 2B Uygulamaları Sonucu Orman Rejimi Dışına Çıkarılan Yerlerin Fiili olarak Kullanım Durumları

Çağlar (2005) 2B arazilerinin satışından kamusal yarar sağlanabilmesi için; 1-söz konusu arazilerin kimler tarafından nasıl bu duruma getirildiğinin, 2-ne kadarının hangi amaçla, kimler tarafından kullanıldığının, 3-farklı amaçlarla kullanılabilirliğinin, 4-nerede, ne kadarının hangi amaçlarla kullanılması gerektiğinin, 5-geçerli değişim değerlerinin, 6-geçerli değişim değerleri üzerinden satılıp satılamayacağını, 7-yerli ya da yabancı olası alıcılarının kimler olabileceğinin önceden belirlenmiş olması gerektiğini ileri sürmektedir.

2B uygulamalarının sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için orman rejimi dışına arazileri çıkaran kadaströ komisyonlarının uzmanlaşması ve çalışma yöntemleri ile donanımlarının nitelik olarak karar verebilecek düzeye getirilmesi gerekmektedir (Geray, 2005). 1961 Anayasası ile uygulanmasına başlanan orman niteliğini kaybetmiş alanların orman sınırı dışına çıkarılma işlemleriyle (2B uygulaması) bugüne kadar orman kadaströ komisyonlarıncı toplam 473 bin ha alan orman sınırları dışına çıkarılmıştır. Bu arazilerin hak sahibini, rayiç bedelini belirleme ve satış işlemleri 2924 sayılı yasa ile düzenlenmektedir. Fakat bu işlemler teknik ve hukuksal nedenlerden dolayı çok yavaş işlemekte ve bugüne kadar yaklaşık 44 bin hektarının her türlü işlemi bitirilmiş ve bunların da sadece yaklaşık 7 bin ha'lık kısmının satışı ve tapu işlemleri gerçekleştirilebilmiştir (Çağlar, 2005). Orman dışına çıkarma işlemleri için önce 15.10.1961 tarihi bir milat olarak alınmış yirmi yıl sonra 31.12.1981 ikinci bir milat olmuştur. Bu şekildeki düzenlemeler hem orman arazilerinin işgalini teşvik etmiş hem de daha önce kadaströ yapılmış yerlere tekrar tekrar gidilmesine neden olmuştur. Günay (2005) 2/B uygulamalarında kesin bir milat oluşturularak bundan sonra bu tür uygulamalara bir son verilmesi ve bu uygulamalara temel oluşturan Anayasanın 169. maddesinin 4. fıkrasının tümüyle kaldırılması gerektiğini savunmaktadır.

İlk olarak 2. maddeyle orman alanlarının orman dışına çıkarılışı orman köylüsünün sosyo-ekonomik durumunu düzeltmek amacıyla yapılmışsa da orman köylüsünün sorunlarının hiçbir zaman çözülemediği fakat bu alanların başka amaçlar için kullanıldığı görülmüştür. Türkiye nüfusunun %35'i kırsal alanda yaşamaktadır. Sınırları içinde devlet ormanı bulunan köyler, orman köyleri olarak tanımlanmakta olup orman içi ve bitişiğindeki 20 000'in üzerindeki köyde nüfusun yaklaşık %11'i (7 milyon) yaşamaktadır (Nasırlı, 2005). Bu bölgelerde kişi başı ortalama gelir 400 dolar civarındadır. Türkiye genelinde kırsal alanda hane başına ortalama arazi miktarı 64 dönüm iken orman köylerinde yaklaşık 25 dönümdür. Orman köylerinden yaklaşık %10'unun ise hiç arazisi bulunmamaktadır ve orman köylerindeki işsizlik oranı %60 olarak öngörülmektedir. Ayrıca tarımda makineleşme iş gücü fazlalığı doğurmuştur (Gökçe, 2005). Orman köylüsüne gerçek bir çözüm değil bir-iki inek edindirerek kırsal sanayi adı altında, leblebi değirmeni, kireç ocağı vb. başarısız hazır servetin azar azar tüketimi biçiminde işleyen ve üretime katkısı olmayan bir yardım politikası izlenmiştir (Gökçe, 2005). Orman köylülerinin çevreye zarar vermeden yaşayabilecekleri ekonomik çözümler getirilememiştir (Gökçe, 2005). Orman köylülerinin gelirinin %86'sı ormancılık dışı işlerden kazanılmakta olup odundan faydalanma, orman işçiliği ve otlatmadan elde edilen gelir orman köylüsünün gelirinin yaklaşık %14'ünü oluşturmaktadır (T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, 2004). Orman köylüsü veya kırsal bölgede sorunların çözülmemesi ve bu yörelerde yaşamın zorlaşması insanları kentlere göç etmeye zorlamış ve alt yapısız varoşlarda kent için büyük sorunlar oluşturmuş ayrıca kentlerin etrafındaki hazine arazileri veya orman alanları da bu mesleksi köylülerce işgal edilmiştir. Örneğin 1981 yılından 1991 yılına kadar İstanbul'da yaklaşık 226 bin gecekondu, 384 kilometrekarelik bir alana yerleşmiş ve burada barınan nüfus 1 milyon 200 bin kişi artmıştır. Bu bölgelerdeki iş gücünün emilmesi için kırsal sanayi gibi işlemeyen çözümler değil gerçek sanayi yatırımlarının yapılması gerekmektedir. Diğer yandan ormancılıkta, odun dışı orman ürünleri işletmeciliğini de içeren ve ekonomi kararlarını her zaman göz önünde tutan yeni bir işletme modeline göre yeniden biçimlendirilmelidir (Gökçe, 2005).

Günay (2005)'e göre 2B uygulaması ve orman köylüleri ile ilgili sorunların çözümü için; 1- Orman kadastrounun öncelikli olarak bitirilmesi, 2- Orman sınırları dışına çıkarma işlemlerine karar verecek kadastro komisyonlarının uzman ve deneyimli kişilerden oluşturulması ve bu kişiler tarafından gerçekleştirilmesi, 3- 6831 sayılı yasanın 1. maddesindeki funda ve makiliklerle örtülü orman ve toprak koruma karakteri taşımayan yerleri orman saymayan J fıkrasının kaldırılması, 4- Anayasanın 169, 6831 sayılı orman kanununda 2. maddesinde yer alan ve 2/B uygulamalarına olanak tanıyan fıkra ve ifadeler ile 31.12.1981 tarihinden önce ifadelerinin anayasa ve ilgili yasalardan çıkarılarak 2B uygulamalarına son verilmesi, 5- Anayasanın 170. maddedeki her türlü işlemde orman köylüsüne öncelik tanınacağı görüşü

korunarak 2B ile satılan arazilerden elde edilecek gelirin %50'sinin bozuk orman alanlarının ağaçlandırılarak imar-ihyası ile orman köylülerinin kalkındırılmasında kullanılacağı belirtilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Orman kanunlarının en önemli özelliklerinden birisi ormanın ekonomik değerinin yanında sosyal ve kültürel değerlerinin de olduğunu işaret etmesidir. Ulusal Ormanlık Programlarında, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirlik temel ilke olarak kabul edilir (T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, 2004). Orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi ve ormanların ve alanlarının canlı ve cansız zararlılara karşı korunması da temel ormanlık amacı olarak benimsenmiştir. Ayrıca Türkiye'de %33'ü endemik olmak üzere toplam 10 binin üzerinde bitki türü bulunmakta olup Avrupa'nın en zengin bitki çeşitliliğine sahip ülkesi olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle Geray (2005)'e göre 2B alanlarının belirlenmesi ile orman rejiminden çıkarmada ormanın odun üretimi dışındaki toprak ve su rejimine zarar vermeme, ekosistem bütünlüğü, yaban hayatı, biyolojik çeşitlilik ve tarihsel değerleri koruma ölçütlerinin de konulması gerekmektedir (Geray, 2005).

4.2. Düzce'deki Uygulama

Düzce ilinde, 2B uygulaması yapılan arazilerin toplam orman alanlarına oranı (%7.5) Türkiye genelinin 3 katından fazladır. Bunun nedenleri: 1-İklim nedeniyle bölgedeki arazilerin çoğunun orman bitki örtüsüyle kaplı olması ve özellikle Doğu Karadeniz Bölgesinden yöreye göç eden ailelerin orman bitki örtüsüyle kaplı yamaç arazilere yerleşmesidir. Zamanla buradaki orman bitki örtüsü tahrip edilerek ormanın alt sınırının daha yukarılara doğru çekilmesine neden olmuştur. 2-Bölgede yetişen ve dünya piyasasının yaklaşık %70'inin Karadeniz bölgesinden sağlandığı fındığın ekonomik değerinin yüksek olması ve devlet tarafından yıllarca desteklenmesi de fındık bahçesi açma amacıyla orman alanlarının kaldırılmasına neden olmuştur. 3- Orman sınırlarının belirleme işlemlerinin bir türlü bitirilmemiş olması da daha önce sahiplenilmiş tarla kenarlarından orman alanlarına her yıl belirli bir miktar açma yoluyla ilerlenilmesine neden olmaktadır. 4- Ayrıca orman suçlarına sık sık af getirilmesi ve orman dışına çıkarılma ile ilgili olarak çok sayıda kanun değişikliği açmacılığı cesaretlendirmiştir. Örneğin Düzce ilinde daha önce orman kadastrosu geçmiş bazı köylerde kanun değişikliği sonucu 3 kez orman kadastro çalışması yapılmıştır.

İl geneline bakıldığı zaman 2B uygulaması ile orman dışına çıkarılan sahaların toplam orman alanlarına oranı en yüksek Akçakoca orman işletme Müdürlüğü sınırları içerisinde kalan alanlarda gerçekleştirilmiştir. Bunun nedeni Akçakoca bölgesindeki arazilerin daha fazla değere sahip olmasıdır.

2B uygulaması ile orman dışına çıkarılan alanların yaklaşık % 95'i fındıklık olarak kullanılmaktadır. Bu oran Düzce Orman İşletme Müdürlüğü sınırları içerisinde kalan 2B uygulama alanlarında yaklaşık % 15 daha azdır.

Bunun nedeni ise deprem sonucu yapılan kalıcı konutların da 2B uygulamasıyla orman dışına çıkarılan yerlerden olmasıdır. Bu parseller fındık dışı kullanılan yerlerin toplam 2B alanlarındaki oranını arttırmıştır. İl genelinde 2B'lik arazileri kullanan kişilerin yaklaşık %85'i köylerde oturmaktadır. 2B işgalcilerinin köylerde oturma oranı en düşük Düzce Orman İşletme Müdürlüğü sınırları içerisindeki köylerde gerçekleşmektedir. Bunun nedeni ise devlet veya özel iş yerlerinin, diğer çekim merkezlerinin (okul vb.) büyük bir kısmının Düzce ilinde olması nedeniyle kökeni köyde olan kişilerin önemli bir kısmı aynı zamanda il merkezinde çalışmakta ve oturmaktadır.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Düzce ilinde 2B uygulaması ile orman dışına çıkarılan alanların oranı Türkiye genelinin çok üstündedir. Bu 2B alanlarının çok büyük bir kısmı yaklaşık %85'i köylerde yaşayan kişiler tarafından genelde fındık bahçesi olarak kullanılmaktadır.

Orman arazilerine tecavüzün azaltılması ve ormancılık çalışmalarının daha verimli olması için, büyük bir kısmı tamamlanmış olan kadastro çalışmalarının bir an önce bitirilerek orman sınırlarının belirlenmesi. Ayrıca orman suçlarına yönelik yaptırımların uygulanması suç işlemeye caydırıcılık kazandırabilir. Bunun dışında siyasi iktidarların sık sık değiştiremeyeceği şekilde bir orman yasasının anayasa maddesi olarak düzenlenmesi ve sorunun partiler üstü bir sorun olarak görülmesi gerekmektedir. Bunun yanında tarım teknikleri geliştirilerek yoğun tarımcılık yapılmalıdır (bilinçli gübreleme v.b.). Böylece tarım üretimi alanları genişleterek değil birim alanda verimi yükselterek arttırılabilir. Bu da orman alanlarına olan baskıyı kısmen azaltabilir. Son olarak orman açmacılığını çekici olmaktan çıkaracak tarım dışı gelir kaynakları yaratılabilir. Örneğin, Düzce yöresi Türkiye'nin en önemli orman kaynaklarına sahip olan bölgelerden biri olup ayrıca dağ turizmi açısından da önemli potansiyele sahiptir. Bölgede su sporları, doğa yürüyüşü, avcılık ve balıkçılık vb. faaliyetlerin yapılabilmesi önemli miktarda alan bulunmaktadır. Bu nedenden dolayı metropollere yakın olan bu bölgede dağ turizminin geliştirilmesi konusunda çalışmalar yapılabilir. Bu konuda ormanda üretimde çalışan orman-köy kooperatiflerini de içine alacak projeler geliştirilip orman alanlarının korunması sağlanabilir.

6. KAYNAKLAR

Atasoy, M. ve Bıyık, C., 2005. Türkiye kadastrasının yeniden yapılmasında orman mülkiyet sorunlarının çözümüne bir yaklaşım: Doğu Karadeniz Bölgesi örneği. T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı I. Çevre ve Ormancılık Şurası "Tebliğler". 2. cilt sayfa 640-649. Mart 2005 Antalya.

Atbaşoğlu, F. 2005. Orman Sınırları Dışına Çıkarma: 2/B Faciası. Orman ve Av (1): 25-28

- Avcıoğlu, D. 1979. Türkiye'nin Düzeni. Dün-Bugün-Yarın. İkinci Kitap. Tekin Yayınevi. Onikinci Basım. İstanbul.
- Ayanoğlu, S. 2005. Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alanların Değerlendirilmesi Konusunda Karşılaşılan Hukuksal Sorunlar. Orman ve Av (1): 29-39.
- Ayanoğlu, S. 2005. Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alanların Değerlendirilmesi Sorunu. T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı 1. Çevre ve Ormancılık Şurası "Tebliğler" 2. Cilt Sayfa: 654-666. Mart 2005. Antalya.
- Ayaz, H. ve Gümüş, C. 2005. Orman kadastro Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Çevre ve Orman Bakanlığı 1. Çevre ve Ormancılık Şurası "Tebliğler". 2. cilt sayfa 632-639. Mart 2005 Antalya.
- Çağlar, Y., 2005. "2B" yi Tartışmak. Orman ve Av 1: 40-47.
- Düzce Tarım Master Planı, 2002. Ankara 2002
- Düzce Valiliği, 2006. [http:// www.duzce. gov.tr](http://www.duzce.gov.tr).
- Geray, U. 2005. "2B" Alanları Nasıl Belirlenebilir ve Değerlendirilebilir? Orman ve Av 1: 53-56.
- Gökçe, O. 2005. Çevre – Orman – Tarım ve Halk İlişkilerinin Dinamikleri. T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı 1. Çevre ve Ormancılık Şurası "Tebliğler" 4. Cilt Sayfa: 1567-1574. Mart 2005. Antalya.
- Günay, T. 2003. Ormancılığımızın Tarihçesine Kısa Bir Bakış. Tarım ORKAM-SEN Yayını. I. Baskı. Form Ofset, Ankara.
- Günay, T. 2005. Orman Arazilerinin Satışı Konusu. Orman ve Av 1: 60-70.
- Kimmins, J.P. 1997. Forest Ecology. A Foundation for Sustainable Management. Prentice Hall, New Jersey.
- Köse, S. 2005. Orman Kadastrusu ve Mülkiyetten Doğan Sorunlar ve Çözümleri. T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı 1. Çevre ve Ormancılık Şurası "Tebliğler" 2. Cilt Sayfa: 650-653. Mart 2005. Antalya.
- Montgolfier, J. D. VD. 2005. Akdeniz Orman Alanları Bugünkü Durum ve Gelecekte Beklenenler. Çeviren Aydan Alanay. T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü. Çeşitli Yayın No:4
- Nasırlı, C. 2005. Ormancılığımız ve Orman Köy İlişkileri. Orman ve Av. (2):26-34.
- Öksüz, H. 2004. Kadastro Kanunu, Orman Kanunu, Mera Kanunu. Kanun Metinleri Dizisi 13. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Özdönmez, M., İstanbullu, T., Akesen, A. ve Ekizoğlu, a. 1996. Ormancılık Politikası. İstanbul Üniversitesi Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul.
- Selçuk, H. 2005. Cumhuriyet Dönemi Başlangıcında Ormancılığımız. Orman ve Av (2). 35-37

- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, 2001. Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş yıllık Kalkınma Planı (2001-2005). Ankara, Türkiye.
- T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, 2004. Türkiye Ulusal Ormancılık Programı 2004-2023. Yayın No: 266.
- T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, 2006. 2 B Gerçeği. [http:// www.cevreorman. gov.tr /site_03.asp](http://www.cevreorman.gov.tr/site_03.asp).
- Thirgood, J.V. 1981. Man and The Mediterranean Forest. A History of Resource Depletion. Academic Press, London.
- Tolunay, A. ve Korkmaz, M. 2005. Orman Köylülerinin Orman Kaynaklarından Yararlanma Haklarının Tarihsel Gelişimi, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı 1. Çevre ve Ormancılık Şurası “Tebliğler” 4. Cilt Sayfa: 1559-1566. Mart 2005. Antalya.
- Türkiye Ormancılar Derneği, 1994. Ormancılığımızda Özelleştirme Paneli 5 Ocak, , OMO Ankara Şubesi.
- Türkiye Ormancılar Derneği, 2005. Yeşil Kitap Orman Davamız. Genç Ofset Matbaacılık Ltd. Şti. 2. Baskı. Mayıs 2005. Ankara.
- Yeni Anayasa. 1982. Gül Matbaası, İstanbul.
- Yıldız, O., Esen, D. and Sargıncı, M. 2006 Forestland Clearing and Its Effects on Soil Macro-Nutrients in Northern Black Sea Region of Turkey. Journal of Balkan Ecology. 9(2): 175-182.